

N:o 15.

Ank. till Riksd. Kansli den 22 Febr. 1875, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Riksdagens år 1874 församlade Revisorerens berättelse, angående granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1872. (I. A.)

Stats-Utskottet, till hvars behandling ofvannämnda revisionsberättelse, jemte de i anledning deraf från vederbörande embetsverk och myndigheter till Kongl. Maj:t i underdånighet ingifna utlåtanden och förklaringar, blifvit remitterad, får nu, efter att hafva tagit kännedom af dessa handlingar och inhemtat de för ärendenas utredning i öfrigt erforderliga upplysningar, underställa Riksdagens pröfning de af Revisorerne gjorda framställningar, som från Utskottets sida ansetts påkalla yttranden; följande Utskottet vid uppställningen häraf i allmänhet den ordning, som är i revisionsberättelsen iakttagen.

Gripsholms Kongl. lustslott.

§ 1.

(Rev.-ber. pag. 6. Utl. pag. 258.)

Vid granskning af räkenskaperna för detta lustslott har det fäst at Revisorerens uppmärksamhet att vid försäljning af skogsprodukter olika förfaringssätt vid särskilda tillfällen iakttagits, i det ved, gärdsel och

Ang. försäljning af skogsprodukter vid Gripsholms Kongl. lustslott.

stör samt några mindre poster sågtimmer blifvit å auktion försålda, men deremot vida större partier virke under hand afyttrats; och då vid auktionen 244½ famnar ved i medeltal betingat 9 Kronor 50 öre, men 4,946 kubikfot furutimmer under hand försålt för 1,163 Kronor, 150 st. vrak-ekar å 4 kronor 50 öre för 675 kronor, 6,752 kubikfot aspvirke å 16 öre för 1,080 kronor 32 öre och 20,003 kubikfot dylikt virke å 4 öre för 800 kronor 12 öre, har det syntts Revisorerne, som skulle det varit för slottskassan fördelaktigare, likasom det varit med god ordning mera öfverensstämmande, om jemväl sist berörda skogseffekter blifvit å auktion försålda.

I det utlåtande Intendenten å Gripsholms lustslott med anledning häraf afgifvit, har han anfört: »att, då efter årets trakthuggning ett större parti ved eller timmer skolat försäljas, det funnits vida fördelaktigare att afyttra en del deraf under hand än att utbjuda alltsammans på auktion, enär i senare fallet inträffat, det prisen blifvit af de fåtaliga spekulanterna så nedtryckta, att virket icke ens kunnat vid auktionstillfället försäljas, af hvilken orsak ock under år 1872 en del furutimmer (4,946 kubikfot) blifvit under hand försåld för 1,163 kronor, hvilket pris, med betraktande af den långa och svåra transporten från skogen till lastageplatsen, torde kunna anses ganska högt och betydligt öfverstiga det belopp, som kunnat erhållas, om hela partiet skolat å virkesauktion utbjudas, enär ortens behof vore små och spekulanter från andra håll sällan eller aldrig infunne sig;

att hvad försäljningen af vrak-ekarne och aspvirket beträffar, dessa skogseffekter ansetts ej böra utbjudas å auktion, emedan ekarne varit af den dåliga beskaffenhet, att de knappt ersatt kostnaden att upphuggas till ved, samt aspvirket till den grad var behäftadt med innanröta, att vid afmätningen af hela partiet för året (26,755 kubikfot) endast 6,752 kubikfot friskt virke kunnat erhållas; samt

att det öfriga skadade virket (20,003 kubikfot) upphugget i ved och utbudet å auktion, helt säkert ej skulle funnit köpare eller åtminstone icke kunnat afyttras så fördelaktigt som nu skett genom dess försäljning på rot och tillsammans med friskt virke.»

Ehuru Utskottet ej vill bestrida befogenheten af Revisorernes anmärkning och Utskottet jemväl för sin del ansett, att sådana virkesförsäljningar, hvarom fråga är, böra, särdeles om de äro af större betydighet, ske genom auktion, har dock Utskottet, som föreställer sig att, efter hvad nu förekommit, ett slikt förfaringssätt torde komma att för framtiden iakttagas, ansett sig böra tillstyrka, att Riksdagen må låta vid den afgifna förklaringen bero.

Kongl. Fångvårdsstyrelsen.

§ 2.

(Rev.-ber. pag. 12. Utl. pag. 259.)

Vid granskning af Kongl. Fångvårdsstyrelsens räkenskaper hafva Revisorerne funnit sig böra anmärka, att det dagsverkspris, hvartill fångarne vid statens straff- och arbetsfångelser under revisionsåret varit uttingade till enskilde personer eller bolag synts Revisorerne allt för lågt. Så hade t. ex. befunnits, att fångarne vid fångelset å Långholmen varit uttingade för 15, 25 à 35 öre om dagen åt Kaptenen Berg samt för 15 à 30 öre om dagen åt Reimersholms yllefabriks-aktiebolag, vid fångelset i Norrköping för 20 à 30 öre om dagen åt Drags aktiebolag och åt trikotfabriken derstädes, vid fångelset i Göteborg för 25, 27 à 30 öre, vid fångelset i Malmö för 20 öre, vid fångelset i Landskrona för 12 $\frac{1}{2}$ öre o. s. v.; och vore detta allt hvad staten bekommit för fångarnes arbete, hvarförutom dock arbetsgifvarne varit förbundne att under namn af premier betala särskilda afgifter för öfverarbete vid beting, hvilka premier, uppgående till ganska betydliga belopp, till större delen användts till beredande af förbättring i fångarnes mathållning och till tobak o. s. v., men endast till en mindre del afsatts till besparingar, att fångarne tillhandahållas vid deras utträde ur fångelset. Så hafva t. ex. premierna af ofvannämnde båda arbetsgifvare vid fångelset å Långholmen uppgått till 52,887 kronor 82 öre, under det att statens behållning uppgått till 53,784 kronor 80 öre; premierna vid Norrköpings fångelse till 7,100 kronor 22 öre och statens behållning till 11,496 kronor 47 öre; premierna vid Göteborgs fångelse till 2,634 kronor 81 öre och statens behållning till 5,304 kronor 75 öre, samt premierna vid Malmö fångelse till 20,818 kronor 96 öre och statens behållning till 21,481 kronor 60 öre.

Revisorerne hade föreställt sig, att såsom grundsats borde följas, att de i straff- och arbetsfångelserna på statens bekostnad underhålla fångars arbete i främsta rummet tillhörde staten och borde ske för dess räkning; och torde det, enligt Revisorerne's åsigt, kunna ifrågasättas, huruvida denna grundsats alltid blifvit följd i hela den utsträckning, som varit lämplig och möjlig.

Blott då staten ej kunde sysselsätta fångarne borde dessa, efter Revisorerne's mening, uttingas åt enskilda personer eller bolag; men

Ang. de å straff- och arbetsfångelserna intagna fångarnes arbetsfortjenst.

dervid staten dock borde tillförsäkra sig största möjliga inkomst, såsom bidrag till de betydliga och alltjemt stegrade fångvårdskostnaderna. Detta synes åter ej på lämpligare sätt kunna åstadkommas, än att offentligen och till fri täflan mellan arbetsgifvarne utbjuda fångarnes arbete.

Huruvida Kongl. Fångvårdsstyrelsen alltid iakttagit ett sådant förfaringsätt, hade Revisorerne ej kunnat utröna. Af flera omständigheter ville det emellertid synas, som om uppgörelse med arbetsgifvarne mera skett enskildt och under hand, än genom fri och offentlig täflan. Detta antagande funne Revisorerne i någon mån bekräftadt genom 2:ne vid deras berättelse i afskrift fogade kontrakt, af hvilka det ena blifvit afslutadt med Reimersholms aktiebolag för tiden från och med den 2 Januari 1867 till den 1 Mars 1880 samt det andra med Kaptenen Berg från den 1 Juni 1868, med ett års uppsägningsrätt å den senares sida; dock att uppsägning å Kaptenen Bergs sida icke finge ske förrän sex år tilländagått efter det kontraktet trädt i verkställighet; och hade vid båda kontrakten Fångvårdsstyrelsen förbehållit sig sex månaders uppsägningsrätt. Båda dessa kontrakt hade tillkommit på det sätt, att entreprenörerne, som haft äldre kontrakt, ej ansett sig kunna betala de högre dagsverkspris, som der varit bestämda, samt därför hos Kongl. Maj:t anhållit om nedsättning, hvilken äfven dem beviljats, utan att, så vidt Revisorerne kunnat utröna, fångarnes arbete förut blifvit till offentlig täflan utbjudet.

Med åberopande deraf att sedan dess dagsverksprisen i betydlig mån stegrats, och att under revisionsåret, likasom för närvarande, 3 kronor torde i Stockholm kunna anses såsom ett medelpris på dagsverke, hafva Revisorerne anført, att under sådana förhållanden ett dagsverkspris af 15 till 35 öre förefölle orimligt lågt, äfven om man tillade premierna och toge i betraktande den omständigheten, att täflan inskränkes derigenom, att arbetena måste verkställas inom fängelset eller åtminstone i dess nära grannskap och under bevakning af dess militärstyrka. Att priset verkligen vore för lågt, bevisades, enligt Revisorernens åsigt, för öfrigt bäst derigenom att, enligt hvad till deras känedom kommit, en af entreprenörerne i sin ordning uttingat ett ej ringa antal fångar till andra entreprenörer för en dagspenning af 60 à 75 öre och derutöfver. Derjemte borde ej lemnas oanmärkt, att flera af dessa entreprenörer kostnadsfritt fått begagna en mängd lokaler inom fängelset till verkstäder.

Slutligen hade Revisorerne ansett sig ej kunna underlåta att ifrågasätta det s. k. premiesystemets lämplighet till alla delar. Om derigenom allenast åvägabragtes, att den flitige erhöill lättnader och den late

underkastades försakelser, vore det utan tvifvel fullt berättigadt. Men här synes mera insigt i vissa väl betalda yrken eller den större arbetskickligheten åt innehafvare deraf skänka fördelar, som de öfrige utan eget förvällande måste undvara. Derigenom beginges utan tvifvel mot de senare en orättvisa, som vore staten ovärdig och som sträckt sig utom fängelsedörrarne, då de fångar, som icke ega någon arbetskicklighet, äfven måste sakna de besparingar, som kunde hindra dem att efter fängelsetidens slut för lifsuppehållets vinnande genast ånyo beträda brottets bana. Om premiesystemet fortfarande skulle användas, syntes följaktligen i detsamma en modifikation böra försökas, hvarigenom, så vidt möjligt vore, alla, som ådagalade samma grad af flit, erhöle samma lättnader, hvarförutan det borde åligga staten att vid fångars frigifvande alltid lemna dem något understöd till deras uppehälle intill dess de hunne bereda sig arbetsförtjenst.

Häröfver har Kongl. Fångvårdsstyrelsen sig förklarat, och dervid anfört: »att så väl premiesystemet som dagsverksprisen berodde af omständigheter, hvilka icke låte sig förändra efter den tillfälliga pristegring, som under sista tiden egt rum», i hvilket afseende styrelsen erinrat: att bland fångarne många af vana vid ett sysslolöst lefnadssätt, eller till följd af ålder, sjukdom eller lyte eller ock efter längre tids vistelse i cell, ega ringa eller nedsatt arbetsförmåga och i allmänhet sakna färdighet i de yrken eller handtverk, vid hvilka fångarne skola användas; att för fångens inöfning i handtverk åtgår större eller mindre del af strafftiden, hvarunder arbetsgifvaren har föga gagn af fångens arbetskraft och mången gång endast uppoffring af tid och arbetsmateriel, helst den i flesta fall nu mera ganska korta strafftiden, deraf minst sex månader skola tillbringas i cell, ej lemna lång tid öfrig för utöfning af det yrke, som kunnat inläras; att arbetsgifvaren vid användandet af fången måste underkasta sig de inskränkingar i tid och sätt, hvilka fängelse-disciplinen ovilkorligen fordrar, äfvensom den stora olägenheten att icke på förhand kunna beräkna storleken och beskaffenheten af den arbetsstyrka, hvilken under en följande tid blifver för honom att tillgå, samt att rättigheten att i arbete använda ett större antal, exempelvis 200 till 300 fångar, således på långt när icke har enahanda värde som ett lika antal arbetare.

För Styrelsen hade uppgifvits, att vid arbeten för fortifikationens räkning ett dagsverke af fri arbetare i allmänhet lemnade lika arbetsprodukt som tre till fyra fångdagsverken. Detta förhållande, hvilket icke hindrade att bland fångpersonalen funnes individer med både god arbetsförmåga och yrkesskicklighet, vore ungefär lika i alla länder och

föranledde öfverallt, der fångarne, på sätt som här i riket sker, upplåtas till entreprenörer, till vida lägre dagspenning än för fria dagsverken, och borde man icke missledas af förhållandet i England, der fångdagsverken, som vid de större straff-fängelserna utgöras åt staten, bokföras till lika värde, som vore de af fria arbetare utgjorda, enär en sådan åtgärd skulle vara lika betydande, som om de fångdagsverken, hvilka vid Waxholm, Borghamn och Carlskrona utgjordes till fortifikationen och flottan, äfvensom alla de, hvilka användas å arbete för fångvårdens räkning, bokfördes efter för den frie arbetaren gällande dagsverkspris.

Men utom de allmänna förhållanden, som förringa värdet af fångdagsverken, i stort taget, tillkomme inom Sverige den betydelsefulla omständighet, att vid de flesta straff-fängelserna saknades arbetslokaler för mera än en mindre del af fångantalet, hvadan vid fångarnes utlegande till användning i arbete täflan i allmänhet måste inskränkas till det mindre antal personer, som antingen redan haft eller varit beredda att i granskapet af fångelset anskaffa arbetslokaler, eller ock kunnat använda fångarne under bar himmel, förnämligast med sprängning eller bearbetning af granit.

Vid sådan sysselsättning vore den dagliga arbetstiden under den mörkare delen af året inskränkt till 6 à 7 timmar, äfvensom af väderleksförhållanden, hvarjemte, hvad särskildt beträffade Långholmen, för transport af en del fångar till och från ett aflägsse beläget arbetsställe en ej ringa tid medtoges. Bristen på tillräckligt antal arbetslokaler hade tvungit till den begagnade utvägen att i massa, eller hundradetal, bortarrendera fångarne till sysselsättning af entreprenörer. Den enskilde, som underkastade sig kostnaden för uppförande af arbetslokaler och anskaffande af dyrbara maskinerier eller af stenbrott, verktyg och af transportmedel, måste ju beräkna möjligheten att få sina förskott ersätta, och detta låte sig göra endast genom beräknad vinst af fångarnes arbete under en längre kontraktstid. På det entreprenörer af fångarne måtte erhålla all den arbetsprodukt, dessa förmå åstadkomma, måste entreprenörerna förbehålla sig rättighet tilldela fångarne arbetspremier eller flitpenningar. I Frankrike, der, såsom hos oss, gemensamhetsfängelser användas för alla på längre tid dömda, men staten likväl tillhandahåller arbetslokaler, vore fångarne likaledes öfverlättna till sysselsättning af entreprenörer mot en relativt ganska låg afgift och fångarne tilldeltes så väl i Frankrike som i Belgien premier efter en viss skala från $\frac{3}{10}$ till $\frac{5}{10}$ af brutto-arbetsförtjensten. Enär detta bruk egde rum i Belgien, der den största omsorg egnades fångvården, torde

sådant visa, att premiesystemet svårligen kunde undvikas, så vida icke andra medel att förmå fången till flit anlitas, såsom i England och Irland, der fångarne sporras till arbetsamhet genom utsigten att kunna vinna afkortning i strafftiden eller lättnad i fängelsetvånget, men en sådan anordning, som tillhörde det progressiva fängelsesystemet, förutsatte för det första att straff-fångelserna vore försedda med tillräckligt antal nattceller och arbetslokaler, samt vidare att helt andra och jemnare grunder vid bestämmande af straffets längd följdes, än som i senare tid hos oss gjort sig gällande. Men, jemte dessa orsaker till den låga betalning för fångdagsverken i allmänhet, måste vid bedömning af de vid svenska fängelserna gällande arbetspris ihåggkommas den omständighet, att, såsom en förklaringen bilagd redogörelse närmare utvisade, de kontrakt, hvarigenom arbetspriset blifvit bestämda, icke blifvit ingångna under den sista tiden, då arbetspriset varit högt, utan under en föregående, då icke blott arbetslönen i allmänhet varit låg, hälften eller tredjedelen af den Revisorerna antagit såsom den nu gällande, utan då till och med tillfälle till arbete saknats för många bland den fria befolkningen; och att vid den tiden det varit fördelaktigt för Kronan att hos redbara arbetsgifvare finna användning för fångarne för den lägre betalning kontrakten bestämde. Att arbetspriset under tiden stigit utöfver hvad någon kunnat förutse, torde väl lända entreprenörerna till någon fördel; men detta, likasom det af Revisorerna anförda förhållande, att en bland entreprenörerna vid Långholmen, som för ett fångdagsverke öfverhufvud erlägger 30 öre, haft fångar till andra personer uttingade mot ersättning af 60 till 75 öre per dag, hade ej under de vid kontraktets ingående gällande prissförhållanden kunnat förutses, och om utaf 350 fångar, öfver hvilka den nämnde entreprenören enligt kontrakt haft att förfoga, 60 till 80 egt eller under deras möjligtvis längre strafftid hunnit förvärfva någon större arbetsfärdighet, torde sådant ej ådagalägga, att den öfverenskomna dagsverksafgiften för samtliga fångarne varit betingad lägre, än som kunnat erhållas. Utan möjlighet att åtminstone under vissa förhållanden kunna erhålla någon vinst på en del af personalen, skulle väl ingen vilja ingå på det besvärliga och i många afseenden äfventyrliga företaget, att omhänderhafva och förlägga arbete för fångar. Dessutom hade, såsom förut blifvit antydt, bristen på arbetslokaler icke medgifvit Fångvårds-styrelsen att i mindre antal utarrendera fångarne till flera särskilda personer. En entreprenör, som öfvertog en större mängd fångar, måste naturligen förbehålla sig rättighet att begagna de få vid fängelset befintliga arbetslokalerna. En fördelning af fångarne emellan flera entreprenörer skulle, om den i öf-

rigt låte sig göra, vara af stort men för fängelsedisciplinen, enär, efter hvad erfarenheten visat, ej blott hvarje entreprenörs sträfvan är att få begagna de fångar, som ega största arbetsdugligheten, än ock fångarne försöka alla utvägar att komma i användning hos den arbetsgifvare, der tillfälle vore att förtjena högsta flitpenningen.

Statsrevisorernes uppgift, att för fångdagsverken betalas af kapten Berg och Stockholms yllefabriks aktiebolag stundom allenast 15 öre, vore ej beledsagad af upplysning om de förhållanden, hvarunder en sådan låg betalning tillfälligtvis kunde ifrågakomma. Endast för det fall, att, sedan entreprenörerna bekommit sitt fulla antal af 550 fångar, och de för fängelset och fångvårdens räkning erforderliga öfverskott skulle förefinnas, hade såsom en förmån för fångvården betingats, att entreprenörerna jemväl åt dessa, af hvilka en del förvaras i cell, skulle bereda någon sysselsättning och därför betala 15 öre per dagsverke. Under sista året hade emellertid icke ens det antal fångar varit att tillgå, som entreprenörerna enligt kontrakt egt sysselsätta.

Styrelsen har vidare meddelat, att dels hela styrkan försvarslösa vid Vaxholm och Borghamn, äfvensom det vid Carlsborg förlagda disciplinkompaniet och af fångarne vid Carlskrona straff-fängelse så många, som för flottans behof tagits i anspråk, blifvit för kronan använde, och att derförutan ett ganska betydligt antal fångar användts för fängelsernas behof, för förfärdigande af persedlar för fångvården, samt att de försök, som tillföre gjorts att vid fängelserna för kronans räkning bedriva industriella arbeten, i allmänhet lemnat ofördelaktigt resultat.

Derest ändamålet med straffarbetet endast vore att söka bereda staten den största möjliga inkomst af fångarnes arbete, skulle enligt Styrelsens åsigt den af Revisorerna föreslagna åtgärd att till offentlig och fri täflan utbjuda detta arbete kunna anses lämplig, men då lagstiftningen sedan längre tillbaka fordrat, att fångbehandlingen i möjligaste måtto skall medföra förbättring för fången och följaktligen hufvudsakligt afseende måste fästas å ordning, redbarhet och öfriga moraliska förhållanden hos den eller de personer, som ega använda fångarne, hade Fångvårds-styrelsen hvarken hitintills ansett sig kunna göra bruk af eller för framtiden förorda tillämpning af den utaf Revisorerna tillstyrkta grundsats, hvilken skulle innefatta fullkomligt åsidosättande af straffets högre ändamål.

Vidkommande Revisorernes anmärkning derom, att Styrelsen icke begagnat sig af rättigheten att uppsäga ett med kaptenen Berg ingånget, på sex månaders uppsägning stäldt arbetskontrakt, har Styrelsen erinrat, att det af kapten Berg disponerade fångantalet varit afsedt att

användas till utförande af det större, redan påbörjade byggnadsarbete, hvartill anslaget vid 1873 års riksdag beviljats, samt att sålunda skäl icke förefunnits att uppsäga kontraktet förr, än fångarne för detta arbete erfordrades; hvadan, och då i fråga varande byggnadsarbete komme att under innevarande år bedrivas i större omfattning, kontraktet blifvit till upphörande med nästa April månad uppsagdt.

Det af Revisorerna återropade, vid berättelsen i afskrift bilagda, den 28 December 1866 upprättade kontrakt, hade med år 1869 upphört att vara gällande, och vore enligt Kongl. Brefvet den 7 December nämnda år, nytt kontrakt med Stockholms yllefabriks aktiebolag afslutadt, hvarigenom arbetsstyrkan ökats från 150 till 200 man, och dagsverksafgiften, som, enligt Kongl. Brefven den 31 Januari 1860 och den 22 Januari 1861 för 150 man skulle utgå med 25 öre, för samtliga 200 fångarne blifvit förhöjd till 30 öre, samt i öfrigt stadgats, att bolaget skulle ega i sitt arbete intill den 1 Mars år 1876 dagligen sysselsätta 200 och derifrån till den 1 Mars 1880 150 fångar, allt utan uppsägningsrätt från Fångvårdsstyrelsens sida.

Statsrevisorernas anmärkning derom, att, i afseende å möjligheten att erhålla mer eller mindre flitskilling, sådant syntes beroende af insigt i vissa mera betalda yrken, eller af den större arbetsskickligheten, föranledde Styrelsen endast till den erinran, att det lika litet i afseende å fångars arbete som eljest lär kunna förekommas, att olika slag af arbete äfvensom olika grad af arbetsförmåga och skicklighet lemna olika arbetsinkomst.

Olägenheten af fångarnes öfverlåtelse i större antal åt entreprenörer och det deraf beroende premiesystemet hade emellertid ingalunda varit af Fångvårdsstyrelsen förbisedd, utan vid flera tillfällen framhållen såsom motiv för Styrelsens yrkande på anskaffande af ändamålsenliga fängelser och jemväl ingått bland grunderna för de i senare tid för sådant ändamål beviljade anslag.

Med anledning af den anmärkning 1873 års Revisorer gjort, att den arbetsförtjenst, som, under olika benämningar, kommit de å straff- och arbetsfängelserna intagne fångar till del, visat sig kunna uppgå till så höga belopp, att de torde öfverstiga hvad den frie arbetaren i allmänhet kan såsom besparing påräkna, hade redan vid sistlidet års riksdag Utskottet till en del tagit dessa frågor i öfvervägande, men enär dervid upplystes, det Kongl. Fångvårdsstyrelsen redan då skulle varit betänkt på åtgärders vidtagande till åstadkommande af andra förhållanden, hade Utskottet ej funnit sig då böra tillstyrka vidtagande af någon åtgärd från Riksdagens sida. Då frågan nu emellertid åter blifvit före-

mål för Riksdagens pröfning, har Utskottet ansett sig böra å densamma fästa Riksdagens synnerliga uppmärksamhet.

I likhet med Revisorerna är Utskottet af den tanke, att, derest straffångarnes arbete ej lämpligare kan för statsverkets egen räkning användas, utan *måste* till enskilde mot ersättning upplåtas, statens anspråk på erhållande af den högsta möjliga inkomst af fångarnes arbetskraft bör i väsentlig mån ingå bland de faktorer, som skola bestämman antagandet af entreprenör, i hvilket hänseende Utskottet för sin del ej funnit något att väsentligen erinra vid Revisorernes förslag, det i fråga varande arbete borde offentligen och till fri täflan mellan arbetsgifvare utbjudas; och Kongl. Fångvårdsstyrelsens i den afgifna förklaringen mot ett sådant förfaringssätt gjorda invändning, att hufvudsakligt afseende måste fästas på ordning, redbarhet och öfriga egenskaper hos den eller de personer, som ega använda fångar samt att förty fångarbetets offentliga utbudande skulle innefatta fullkomligt åsidosättande af straffets högre ändamål, har så mycket mindre kunnat på Utskottets åsigt inverka, som det hvarken kan eller bör i fråga sättas, och ej heller torde varit af Revisorerna åsyftadt, det Styrelsen skulle ovilkorligt tillförbindas att antaga en entreprenör derföre, att dennas anbud vore det till siffran högsta, utan det väl skulle tillkomma Styrelsen att, efter pröfning af de inkomna anbuden, gilla och antaga det, som vore *i alla hänseenden* fördelaktigast.

Revisorerna hafva vidare, som ofvan synes, i fråga satt lämpligheten af det så kallade premiesystemet. Denna fråga synes Utskottet vara af en serdeles maktpåliggande vikt. Man har nemligen på senare tider från mer än ett håll och, efter hvad Utskottet vill tycka, ej utan skäl hört det påstående framställas, att straffarbete, såsom detta straff numera hos oss verkställas, medför en föga afskräckande verkan, dervid jemväl i fråga satts, huruvida ej den utspisning, som åt fångarne bestås, är rikligare och bättre än den, som under vanliga förhållanden faller på den fattige men ärlige arbetarens lott. Under sådana omständigheter är till och med att befara, det straffängelset kan, åtminstone under tider af nöd, af en eller annan komma att betraktas snarare som en efterlängtd försörjningsanstalt än som en anstalt att frukta, i hvilket hänseende de ej få exempel, man haft derpå, att frigifna fångar, de der återfallit till brott, såsom anledning till återfallet uppgifvit sin önskan att återkomma till fångelset, torde böra i hög grad beaktas. Läger man nu härtill, att genom premiesystemet, såsom det, efter hvad de handlingar, Utskottet haft tillgängliga, synas utvisa, hos oss tillämpas,

fången sättes i tillfälle att än ytterligare förbättra sin ställning, så torde detta systems lämplighet verkligen kunna med fog i fråga sättas.

Att emellertid, så väl der entreprenadsystemet användes, som eljest, belöningar för visad flit kunna vara gagneliga, såsom utöfvande inflytande på fångarnes förbättring, är Utskottet villigt att medgifva, och har derföre ej något att mot premiesystemet i och för sig invända, men detta system borde ej och torde ej heller utan fara kunna utsträckas derhän, att fångarnes arbeten derigenom komma att medföra större fördelar än de fries, och belöningarnes storlek liksom fångarnes rätt och frihet att, vare sig under fängelsetiden eller under den närmaste der- efter använda desamma, bör derföre vara till en viss grad begränsad, så vida ej straffets karakter skall helt och hållet gå förlorad.

Af Styrelsens förklaring vill emellertid synas, som skulle Styrelsen hittills betraktat detta system såsom en entreprenörerne tillkommande rättighet, hvilken de måste förbehålla sig för att dymedelst af fångarne ernå all den arbetsprodukt, desse förmå lemna. Då naturligen, om entreprenörerne egde en slik »rättighet», de ock skulle kunna i dess vidsträcktaste omfattning utöfva densamma, blefve deraf en följd att, om ofvan nämnda åsigt vore riktig, bestämmandet af flitpenningarnes belopp skulle vara antingen entreprenörernes ensak, eller en affär emellan dem och fångarne, hvarmed Fångvårdsstyrelsen ej hade något att skaffa, och dervid vinstbegäret å båda sidor kunde leda derhän, att flitpenningarne stegrades till mångdubbelt mot hvad staten för fångens arbete erhåller. Ett dylikt missförhållande synes Utskottet genom lämpliga begränsningar af premiesystemet böra kunna förekommas.

Vidkommande sättet för användande af i fråga varande flitpenningar, vill Utskottet erinra, hurusom under frågans behandling vid sistlidne års riksdag omförmålt, att Fångvårdsstyrelsen dels meddelat bestämmelser, enligt hvilka det ej skulle vara fånge eller kronoarbetskarl tillåtet att under fängelsetiden deraf uttaga mera, än som ansågs behöfligt till förstärkande af kosten under ett ansträngande arbete, dels ock i afseende å värden af behållningen vid frigifningen hos Kongl. Maj:t hemställt, att fånges besparade medel finge öfverlemnas till vederbörande kommunalnämnd med rättighet och åliggande för denna att utbetala medlen endast småningom i mån af behof eller på sätt, som för den frigifne eljest ansågs gagneligt.

I anledning af sistberörda hemställan har Kongl. Maj:t den 9 Oktober sistlidet år meddelat det beslut, att, enär särskild föreskrift ej erfordrades derom att Styrelsen vore oförhindrad föranstalta, att med frigifven fånges begifvande dennes besparingar användes på ett för hans

framtid fördelaktigt sätt, samt hvad Styrelsen hemstält, förutsatte, att den frigifnes besparingar förvärfvats under vilkor och förbehåll, som berättigade till den föreslagna inskränkningen i hans dispositionsrätt öfver desamma, men dylika vilkor eller förbehåll icke varit hittills stadgade, alltså och då i anledning af Styrelsens för en längre tid tillbaka afgifna förslag till reglemente angående användandet af arbetspremier och flitpenningar för alla till allmänt arbete dömda personer, Kongl. Maj:t den 14 November 1873, med förklarande att samma förslag icke då kunde läggas till grund för någon lagstiftningsåtgärd af Kongl. Maj:t, anbefallt Fångvårdsstyrelsen att, efter noggrann utredning i hvad mån de i förslaget behandlade frågor vore af beskaffenhet att föreskrifter derutinnan borde af Kongl. Maj:t meddelas, med yttrande och nytt förslag i ämnet till Kongl. Maj:t inkomma, Kongl. Maj:t funne Styrelsens framställning icke kunna för det då varande till någon åtgärd föranleda.

Att, på sätt Styrelsen sålunda redan förordnat, af flitpenningarne en mindre del, som ju kan vara bestämd i förhållande till deras summa, men dock ej öfverstiga ett visst belopp för vecka, under fängelsetiden må af fångarne, i enlighet med de föreskrifter Styrelsen därför meddelat eller kan komma att meddela, till deras nytta användas, har Utskottet funnit vara med ändamålet af dessa flitpenningar förenligt. Och hvad angår Styrelsens omförmälda förslag rörande sättet för användande af den arbetsförtjenst, en fånge kan vid sitt frigifvande hafva besparad, står detta förslag i öfverensstämmelse med de åsigter som blifvit dels af sistlidet års Riksdag, dels ock af Revisorerne uttalade, hvadan det syntes Utskottet särdeles förtjent af uppmärksamhet, och föreställer sig Utskottet att, då, på sätt genom förenämnde Kongl. beslut är förordnad, frågan ånyo kommer att blifva föremål för utredning och pröfning, behörigt afseende kommer att vid samma förslag fästas.

På grund af hvad sålunda är anfördt, hemställer Utskottet, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, efter det ofvan anmärkta förhållanden vunnit behörig utredning, i nåder meddela Fångvårdsstyrelsen de föreskrifter, som må finnas af omständigheterna påkallade.

Kongl. Arméförvaltningen.

§ 3.

(Rev.-ber. pag. 43. Utl. pag. 266.)

Vid granskning af Arméförvaltningens räkenskaper hafva Revisorerne funnit åtskilliga icke obetydliga utgiftsposter upptagna för transporter landvägen med kronoskjuts af ammunitionspersedlar, gevär o. s. v. Under revisionsåret 1872 förekomme t. ex. i medlet af Maj månad en dylik transport ifrån Upsala till Gefle och sedermera utmed kustvägen till Gumboda, hvilken förorsakat en kostnad af 1,487 kronor 62 öre. Under år 1871 förekomme likaledes i Maj en sådan transport utmed samma linie ända till Piteå, som medfört en utgift af 2,850 kronor 53 öre; vidare uti Juni en från Upsala till Hernö med en kostnad af 205 kronor 52 öre och slutligen i Januari månad från Vesterås till Stockholm med en kostnad af 117 kronor 1 öre. Under år 1870 funne man transporter i början af Maj från Upsala till Gefle, i medlet af Juni från Upsala och vidare utefter mera nämnde linie till Piteå, i medlet af Oktober från Umeå till Gumboda och i senare hälften af November från Gefle till Upsala med en sammanlagd kostnad af 867 kronor 55 öre. Äfven under åren 1873 och 1874 skulle ammunitionstransporter strax före eller under sjöfartens öppnande egt rum utmed norrländska kusten. Häraf ville synas, att icke allenast hvarje vår en större forä under förra hälften af Maj och strax före sjöfartens början från Upsala afgått till Gefle och sedermera utmed Norrlands kust ända till Piteå, utan äfven att dylika landtransporter egt rum på andra tider af året och å andra linier, der sjölägenhet funnits. Ehuru Revisorerne ansett troligt, att förut nämnda norrländska vårtransporter afsett forsling af exercisammunition till de i Norrland belägna öfningsplatser för indelta arméen, hade de ej kunnat undgå att i fråga sätta, huruvida ej för dessa transporter lämpligare tider kunnat väljas. Om de ej kunnat uppskjutas till sjöfartens öppnande, hvilket till Umeå vanligtvis eger rum i medlet af Maj och till Piteå i slutet af samma månad eller början af Juni, hade Revisorerne föreställt sig, att de skulle kunnat verkställas föregående höst med Kronans fartyg, hvarefter ammunitionen kunnat öfver vintern förvaras i mötesplatsernas ammunitionsbyggnader eller i andra dertill lämpliga Kronans lokaler; och skulle dylika lokaler fattas, torde den för

*Ang. utgifter
för transporter
landvägen af
ammunition,
trossersedlar,
gevär m. m.*

deras uppbyggande behöfliga kostnaden för en gång blifva obetydlig i förhållande till de årligen återkommande transportkostnaderna.

Men dylika transporter med Kronans fartyg under den tid sjöfarten är öppen torde icke allenast åvägabringa besparing i statens utgifter, utan måste äfven bereda en betydlig lättnad åt den utmed kustvägen boende befolkningen, hvilken nu tvunges att för den alldeles otillräckliga ersättning, hvarmed kronoskjutsen betalas, vanligtvis flera gånger å rad rycka sina dragare från det brådaste värbetet, der ytterligare borde tagas i betraktande de långa vägar, de skjutsande i anseende till befolkningens gleshet måste tillryggalägga till samlingsplatsen.

Revisorerna hafva därför ansett sig böra fästa uppmärksamheten vid detta förhållande, för den händelse Riksdagen med anledning deraf skulle vilja hos Kongl. Maj:t göra någon framställning angående dylika transporters verkställande å lämpligare sätt och dermed i sammanhang stående åtgärder.

Kongl. Arméförvaltningens Artilleri-departement har i häröfver afgifvet utlåtande, under återopande af Kongl. Förordningen af den 1 Oktober 1858, enligt hvilken ångfartyg, som fortskaffa resande, ej få intaga krut till större myckenhet, än som erfordras för fartygets eget behof, och sådan vara ej heller må af resande derå medföras annorlunda, än efter förutgången anmälan hos fartygets befälhafvare och till belopp af högst 10 skålpund, samt med förmälan att lastångare sällan vore att för ändamålet tillgå och dessutom betingade mycket högre fraktbelopp, än Departementet ansett sig böra betala, och att fartygsbefälhafvare i allmänhet ogerna och endast för dryg godtgörelse ville transportera krut eller annan ammunition, emedan de vore underkastade större risk än annars, så väl med hänseende till sjelfva varan som i betraktande af alla iakttagelser och försigtighetsmått, andragit att vid sådant förhållande i allmänhet annat transportmedel än kronoskjuts, icke varit att tillgå, helst erfarenheten ådagalagt, att begagnandet af Kronans fartyg vore förenadt med betydliga kostnader, och har Departementet på dessa skäl i fråga satt, huruvida de af Revisorerna anmärkta olägenheter vid i fråga varande ammunitionstranporter kunnat, om man fäster afseende vid kostnaderna, afhjelpas genom af dem föreslagna åtgärder, enär uppförandet af stora krutkapell, i stället för nu i Norrland befintliga, och anläggandet derstädes af betydligare ammunitionsförråd skulle påkalla särskild, dyr bevakning och tillsyn, hvarjemte Departementet underdånigst anmält, att kronoskjuts i och för transport af krut, ammunitionseffekter och gevär, m. m., endast användes då annat transportmedel icke kunde fullt betryggande och på rimliga vilkor anskaffas.

Med anledning af hvad i sistberörda afseende är i förklaringen anfördt, och då, med den lättnad i samfärdsel, som redan genom öppnandet af jernväg till Gefle åstadkommits samt framdeles, allt efter som arbetet med norrländska jernbanorna fortskrider, än vidare kommer att ökas, antagas kan, att den af Revisorerna påpekade olägenhet för framtiden kommer att minskas samt till slut alldeles upphöra, har Utskottet, ehuru det för sin del funnit Revisorernes framställning befogad, dock ansett sig böra hemställa,

att densamma ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholms Stads kronoräkenskaper samt länens landsböcker.

§ 4.

(Rev.-ber. pag. 70. Utl. pag. 270.)

Då Revisorerna, vid granskning af de särskilda länens landsböcker funnit, att i landsböckerna från 12 län, nemligen Upsala, Östergötlands, Gotlands, Kronobergs, Malmöhus, Hallands, Elfsborgs, Örebro, Vermlands, Vestmanlands, Kopparbergs och Vesterbottens län för revisionsåret inbalanserats andra belopp än de, som i näst föregående årets landsböcker finnas utbalanserade, och då räkenskaperna icke lemna någon upplysning om anledningarne till dessa skiljaktigheter, hafva Revisorerna ansett sig böra förhållandet anmärka.

Ang. bokförings-sättet i länens landsböcker.

Uti de förklaringar, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i nämnda län afgifvit, och till hvilka Utskottet, då det skulle vara för vidlyftigt att här omförmåla deras innehåll, får hänvisa, har visserligen sådana upplysningar om anledningarne till de af Revisorerna anmärkta skiljaktigheter lemnats, att Utskottet deraf funnit, det någon förlust för Statsverket ej genom i fråga varande sätt för räkenskapernas förande uppkommit, men då detta sätt emellertid afviker från det för en ordentlig bokföring i allmänhet vedertagna, samt kontrollen i hög grad försvåras, om ett slikt förfaringsätt fortfarande skulle komma att ega rum, har Utskottet funnit rättelse i berörda hänseende böra vidtagas, och vill derföre föreslå:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela vederbörande

sådana föreskrifter, som för framtiden leda till ett ordentligare och redigare bokföringssätt.

§ 5.

(Rev.-ber. pag. 72. Utl. pag. 292, 294.)

Ang. iakttagande i afseende å Kronans fordringar af de i Kongl. Förordningen den 4 Mars 1862 stadgade föreskrifter förändrade sättet för deras bibehållande vid gällande kraft.

Då uti specialräkningen öfver kronouppbördens för revisionsåret i Wikbolands fögderi af Östergötlands län finnes, under titel »arrendemedel af kungsgårdar och andra kronolägenheter,» jemlikt Kongl. Brevet den 14 Februari 1856 inom linien balanserad en post å 62,813 kronor 25 öre, utgörande f. d. arrendatoren af Bråborgs kungsgård, från riket afvikne förre Löjtnanten Aug. Linnströms skuld till Kronan för åren 1843—1867; och då räkenskaperna icke visa, att vederbörande uppborädsman, för fordringsrättens bevakande, iakttagit de i Kongl. Förordningen den 4 Mars 1862 stadgade föreskrifter, hafva Revisorerna ansett sig böra detta förhållande anmärka.

Likaledes hafva Revisorerna vid granskning af Kongl. Kammarrättens aktoratsräkning (Rev.-ber. pag. 121 § 1, 2:dra mom.) funnit sig böra anmärka att i de fall, der den person, som åsamkat sig balans, varit redan vid utslaget afkunnande förrymd, Advokatsfiskalsembetet synes hafva ansett öfverflödigt att, för bevarande af Kronans fordringsrätt vidtaga de åtgärder, som i nämnda Kongl. Förordning finnas stadgade.

Af de i anledning af först omförmälda anmärkning afgifna förklaringar har Utskottet i afseende å Löjtnanten Linnströms skuld till statsverket inhemtat, att emedan densamma enligt Kongl. Brevet den 14 Febr. 1856 skall i räkenskaperna föras inom linien, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej ansett sig böra dermed taga vidare befattning än att tillse, det balansposten blifvit till siffran rätt införd, samt att, enär Linnström, som redan före år 1856, då han från riket afvek, vid anställda utmätningförsök befunnits sakna tillgång, sedermera skall hafva å utländsk ort affidit, vederbörande ansett fordrans bibehållande vid gällande kraft vara utan ändamål.

I afseende å de i Kammarrättens aktoratsräkning upptagna balanser, som gifvit anledning till den andra af förenämnda anmärkningar, har Kammarrättens Advokatsfiskalsembete i afgifvet utlåtande (pag. 303) anført, att anmärkningen ej torde syfta på andra eller flera balanserdels Kronouppbörds-kommissarien J. A. L. Fristedts, afgjord genom Kongl. Kammarrättens utslag den 13 Maj 1850, dels ock Ammunitionsförvaltaren A. F. Hahrs, faststald genom Kongl. Kammarrättens ut-

slag den 28 Oktober 1857; och ville i afseende å dessa mål advokatfiskals-embetet upplysa, att advokatfiskals-embetet uti ett den 31 December 1859 till Kammarrätten afgifvet memorial gjort framställning om balansernas afskrifning ur aktoräskningen, dervid anförande, beträffande Fristedt, att då denne rymt ur riket och all hans här kvarlemnade egendom blifvit realiserad och redovisad, samt Kongl. Kammarrätten genom utslag den 30 December 1856 ogillat det af advokatfiskals-embetet mot Fristedts uppbördskontrollanter anställda åtal, balansbeloppet icke längre torde böra i räkenskaperna kvarstå, och, i fråga om Hahr, att till gäldande af balansbeloppet någon tillgång icke finnes eller kunde beredas, när Hahr, som icke ställt någon uppbördsborgen, ej i riket kvarlemnade någon känd tillgång och ej heller, till följd af Kongl. Brevven den 26 Maj och den 27 Oktober 1832 samt Krigskollegii för artilleriförrådets styrelse och vård samt redovisning den 15 November 1832 gifna instruktion, annan person kunde tillförbindas att ersätta ifrågavarande uppbördsbrist; att Kongl. Kammarrätten öfver denna framställning sig utlätit den 27 November 1860 och, emedan de ifrågavarande balansposterna vore upptagna i räkenskaperna hos vederbörande förvaltande myndigheter, hvilka det således borde tillhöra att, efter advokatfiskals-embetets erinran och meddelanden, derest sådant erfordrades, vidtaga åtgärd för beloppens afföring, förklarade advokatfiskals-embetets framställning härutinnan icke till vidare yttrande föranleda; och att, ehuru den gjorda framställningen således icke vunnit Kammarrättens bifall, kunde detta Kammarrättens beslut, med afseende derå att detsamma icke innefattade någon pröfning af de utaf advokatfiskals-embetet till stöd för dess framställning anförda skäl, utan hvilade på formela grunder, i det afskrifningsfrågan förklarades tillhöra annan myndighets behandling, för advokatfiskals-embetet icke innebära ringaste anledning att frågå dess en gång uttalade åsigt, att dessa två balanser befunde sig i det skick, att någon annan åtgärd än afskrifning af desamma icke borde ifrågakomma, vid hvilket förhållande det icke ansetts nödigt, att, äfven om de i Kongl. Förordningen den 4 Mars 1862 gifna föreskrifter skulle, emot hvad stadgandet i förordningens 19 § senare mom. synes föranleda, ega tillämplighet på mål af sådan beskaffenhet som de ifrågavarande, söka genom vidtagande af någon af de i förordningen omförmälda åtgärder åt kronan bevara en fordringsrätt, hvars fullkomliga värdelöshet icke torde vara tvifvel underkastad.

Ehuru Utskottet visserligen ej kan annat än medgifva befogenheten af Revisorernes ifrågavarande anmärkningar, har dock Utskottet, på grund af hvad i förklaringarne blifvit anfördt och under förutsättning,

att, efter hvad nu förefallit, anledningar till slika anmärkningar ej vidare skola förekomma, samt att, derest motsatsen skulle inträffa, saken då ej kan undgå att blifva föremål för kommande revisioners synnerliga uppmärksamhet, ansett sig ej böra för närvarande tillstyrka någon åtgärds vidtagande från Riksdagens sida, utan hemställer,
att Riksdagen ville låta vid de afgifna förklaringarna bero.

Kongl. Skogsstyrelsen.

§ 6.

(Rev.-ber. pag. 131. Utl. pag. 308.)

*Ang. tiden för
utlysande af
auktioner af fler-
årig afverk-
ningsrätt till
skog.*

Då en den 27 September 1872 inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län hållen auktion till försäljning af flerårig afverkningsrätt å kronoskog, befunnits vara först den 9 i samma månad af Skogsstyrelsen kungjord, hade sådant väckt Revisorernes uppmärksamhet, hvadan de funnit sig böra i ämnet infordra upplysningar, och sedan de dervid, på sätt revisionsberättelsen utvisar, fått utredt, det auktioner å ganska betydliga virkebelopp blifvit så sent kungjorda, att tillräckligt tillfälle icke varit lemnadt hugade spekulanter att taga kännedom om de i fråga varande skogarnes beskaffenhet, i vissa fall knappast att från södra eller mellersta delen af riket hinna till afverkningsorten framkomma, hade Revisorerne på grund häraf och då det syntes dem icke oantagligt, att vid flera af dessa auktioner högre pris kunnat betingas, i händelse tillräckligt rådrom varit spekulanterne beredt, funnit sig böra fästa uppmärksamhet på vigten deraf att auktioner af förvarande beskaffenhet må i god tid förut kungöras.

Uti häröfver afgifvet utlåtande har Kongl. Skogsstyrelsen anført bland annat, att Styrelsen uti memorial den 2 November sistlidet år till Kongl. Maj:t afgifvit förslag till bestämmelser rörande ordningen för kungörandet af slika auktioner; och har Utskottet inhemtat, det Kongl. Maj:t under den 4 derpåföljde December i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad Styrelsen hemställt, förordnat bland annat, att sådana auktioner hädanefter skola genom Styrelsens försorg kungöras i allmänna tidningarne, första gången vartiden minst fyra månader före auktionen, samt att denna kungörelse samtidigt må så väl i det län, der

skogen är belägen, som i de dertill angränsande genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg införas ej mindre i länens allmänna kungörelser än äfven i hvardera ortens mest spridda tidningar.

Då alltså rättelse för framtiden i anledning af Revisorernes anmärkning redan följt, har Utskottet funnit sig endast böra förhållandet för Riksdagen anmäla.

Kolonien S:t Barthelemy.

§ 7.

(Rev.-ber. pag. 142.)

Då Utskottet funnit sig böra handlägga den framställning, Revisorerne angående kolonien S:t Barthelemy gjort, i sammanhang med en inom Andra Kammaren väckt motion om anvisande af medel till understöd åt samma koloni med mera, kommer Utskottet framdeles att i ämnet afgifva särskildt utlåtande, hvilket Utskottet får för Riksdagen tillkännagifva.

*Ang. kolonien
S:t Barthelemy.*

Seminarium för bildande af lärarinnor.

§ 8.

(Rev.-ber. pag. 168. Utl. pag. 313.)

Emedan uti räkenskapen för bemälda seminarium balanseras obetalda terminsafgifter till sammanräknadt belopp af 2,330 Kr., deraf 60 Kr. belöpa för år 1868, 225 Kr. för år 1869, 495 Kr. för år 1870, 750 Kr. för år 1871, samt 342 Kr. 50 öre för vårterminen och 457 Kr. 50 öre för höstterminen 1872, och då det torde ligga i sakens natur, att fordringar af ifrågavarande slag blifva under årens lopp mer eller mindre osäkra samt det dessutom syns Revisorerne oegentligt, att så kallade terminsafgifter balanseras, hafva Revisorerne ansett, det rättelse torde i anmärkta förhållandet böra vidtagas.

*Ang. balanserade
årsafgifter
vid Seminariet
för bildande af
lärarinnor.*

Uti häröfver afgifven förklaring har direktionen öfver seminariet

andragit hvad beträffar det förhållande, att resterande terminsafgifter uti räkenskaperna balanseras: att Kongl. Maj:ts och rikets Kammarrätt, uti skrifvelse af den 18 September 1867 meddelat direktionen en vid granskning af 1866 års räkenskaper uppkommen anmärkning derom, att, ehuru beloppet af terminsafgifterna blifvit af dåvarande föreståndarinnan uppgifvet till 7,175 Kr., uti räkenskaperna dock upptagits endast 7,120 Kr. såsom influtna; att, sedan dåvarande räkenskapsföraren med anledning häraf förklarar, det de anmärkta 55 Kr. vid 1866 års slut icke varit inbetalda och förbundit sig att för framtiden uti räkenskaperna riktigt balansera resterande terminsafgifter, anmärkningen blifvit genom utslag af den 4 Februari 1868 af Kongl. Kammarrätten faststald, med föreskrift att ifrågavarande 55 Kr. skulle uti nästa års räkenskaper uppdebiteras, samt att ett dylikt förfaringssätt vid räkenskapsföringen alltsedan iakttagits, och då det vore svårt att inse, huru eljest skulle förfaras, om vid bokslutets uppgörande terminsafgiftsbelopp ännu funnes resterande, torde, efter Direktionens åsigt, Revisorernes anmärkning om oegentligheten deraf, att terminsafgifter balanseras, finnas sakna befogenhet.

Beträffande åter Revisorernes anmärkning derom, att dessa fordringar blifva under årens lopp mer eller mindre osäkra, ville Direktionen fästa uppmärksamheten dervid, att dessa fordringar vanligen uppkomma i följd deraf, att föräldrar, hvilkas barn åtnjöte undervisning i skolan, under barnens skoltid råkat i obestånd, ehuru dock kunde anses möjligt, att de genom lyckligare omständigheter sattes i stånd att framdeles erlägga den resterande afgiften, hvarför densamma blifvit såsom en läroverkets fordran balanserad, hvilket under alla omständigheter måste blifva nödigt för de afgifter, som för höstterminen blifva obetalda, och att under det att Direktionen icke ansett skäl att genom några tvångsåtgärder söka utbekomma afgifter, der ingenting varit att få, och derigenom endast ådraga läroverket kostnader, Direktionen dock tvekat att alltför hastigt afskrifva resterande terminsafgifter, så länge någon förhoppning förefunnits att föräldrarnes lefnadsvilkor kunde förbättras, hvarigenom den balanserade summan under åren 1868—1872 vuxit till det af Revisorerne uppgifna belopp, hvarvid dock bort uppmärksammas, att, enär afgifterna vid normalskolan vore mycket högre, än vid statens öfriga läroverk, antalet af resterande lärjungar icke vore större än 13, hvilket bland en lärjungeskara af emellan 200 och 300 icke torde kunna anses öfverdrifvet under loppet af 5 år, och hade Direktionen i detta hänseende velat påpeka, att beloppet af resterande terminsafgifter, som balanserats från år 1868, utgjort 610 Kr., men nu

utgör 60 Kr.; att det för år 1869 resterande beloppet, 707 Kr. 50 öre, numera sjunkit till 225 Kr.; att, då balansen för år 1870 utgjorde 1,372 Kr. 50 öre, utgör den nu 495 Kr.; samt att det från år 1871 resterande beloppet, som utgjorde 1,367 Kr. 50 öre, sjunkit till 750 Kr., eller att, under det sammanlagda beloppet af resterande terminsafgifter för ofvannämnda 4 år, om intet afdrag egt rum, skulle utgjort 4,057 Kr. 50 öre, det nu faktiskt utgjorde vid 1872 års slut 1,530 Kr. Beträffande de resterande afgifterna från 1872, eller 800 Kr., har Direktionen upplyst, att de under år 1873 minskats till 480 Kr. utom det att resterande afgifter för 1873 icke uppgingo till högre belopp, än 477 Kr. 50 öre, hvaraf numera 247 Kr. 50 öre blifvit inbetalda, så att hela resten från sistnämnda år uppgår till 230 Kr., hvaraf allt framginge, att beloppet af resterande afgifter under de två sista åren icke ökats, emedan de rester, som uppstått, understigit det belopp, som afgått å förut balanserade afgifter.

Klart är att, derest, såsom ett oeftergifligt vilkor för elevers mottagande och tillträde till skolan fordrats, det ofvannämnda afgifter skolat för hvar termin vid dess början erläggas, några balanser af nu anmärkta slag ej kunnat uppstå, och då det är att antaga att, sedan uppmärksamheten nu blifvit derå fäst, ett sådant förfaringssätt kommer att för framtiden iakttagas, får Utskottet, med hänsyn jemväl till hvad i förklaringen anförts rörande balansernas årliga minskning, hemställa att Revisorernes anmärkning ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Domkyrkorna.

§ 9.

(Rev.-ber. pag. 200. Utl. pag. 318.)

I afseende å det sätt, hvarpå domkyrkornas räkenskaper föras, hafva Revisorerne anmärkt att de upprättas efter sinsemellan helt olika formulär och att några af dessa äro så föråldrade, att räkenskapernas granskning derigenom väsendtligen försvåras. Så upptages t. ex. uti räkenskaperna för domkyrkan i Skara inkomsterna af hemmansräntor och kronotionde efter kronovärddi, och införes sedermera enligt särskilda förvandlingskonton »gewinsten» eller skilnaden mellan nämnda värde

*Ang. sättet,
hvarpå Dom-
kyrkornas rä-
kenskaper föras.*

och årets medelmarkegångspris. Äfven räkenskaperna för Upsala, Linköpings, Göteborgs, Wexjö och Westerås domkyrkor föras efter mer eller mindre otillfredsställande formulär. För åstadkommande af enkelhet och reda hade Revisorerna ansett lämpligt att samtliga domkyrkoräkenskaperna fördes efter samma formulär, och då i flera stift det för konsistorierna och elementarläroverken anbefalda räkenskapsätt blifvit användt, har detsamma syntts Revisorerna kunna äfven för de öfriga stiftens tjena till efter rättelse.

Under medgifvande af den gjorda anmärkningens befogenhet hafva samtliga de myndigheter, som i anledning deraf sig förklarar, uttalat sitt gillande af den åtgärd, Revisorerna föreslagit, och får Utskottet, som jemväl delar Revisorernas mening, hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela vederbörande föreskrift derom, att det för Konsistorierna och Elementarläroverken fastställda räkenskapsformulär jemväl bör i tillämpliga delar vid domkyrkoräkenskapernas upprättande iakttagas.

§ 10.

(Rev.-ber. pag. 239.)

*Ang. tidigare
afslutande af
allmänna räkenskaperna.*

Beträffande den vid flera föregående revisioner behandlade viktiga frågan om tidigare afslutande och granskning af allmänna räkenskaper, derom 1871 års Riksdag till Kongl. Maj:t aflätit underdånig skrifvelse, hafva Revisorerna funnit sig böra tillkännagifva dels att, efter hvad de inhemtat, det jemlikt Kongl. brefvet den 26 Augusti 1873 fastställda nya formulär för Förvaltningens af sjöärendena räkenskap under år 1874 kommit under tillämpning, så att först i början af innevarande år kunde bedömas, huruvida det vid upprättande af samma formulär följda system vore för detta och andra embetsverks bokföring fullt ändamålsenligt, dels ock att den för reglering af landtstatens löneförhållanden m. m. tillsatta komité jemväl vore sysselsatt med utredning af frågan, huruvida länsstyrelsernas redovisning må kunna så ordnas att, så vidt på dem ankommer, rikshufvudboken må kunna för hvarje år under det näst följande afslutas.

Utskottet, som i anledning häraf förskaffat sig upplysningar om den punkt, hvarpå denna fråga, hvars vikt och betydelse ej torde af

någon förbises, nu sig befinner, har dervid inhemtat, att, med anledning af Riksdagens den 10 Maj 1871 afgifna skrifvelse, inom Kongl. Finans-departementet utarbetats en promemoria rörande några åtgärder, som, i afseende å bokföring ansetts kunna till befrämjande af det åsyftade ändamålet iakttagas, hvilken promemoria jemte transsumt af Riksdagens skrifvelse sedermera under November månad 1872 blifvit till Statskontoret och Kongl. Kammarrätten för afgifvande af gemensamt utlåtande öfverlemnad.

Enligt förenämnda promemoria, deraf Utskottet fått kännedom, hade man i Finans-departementet tänkt sig, att det viktiga önskningsmål, som i Riksdagens skrifvelse åsyftats, skulle genom sjelfva bokföringen kunna befrämjas, och hade man ansett de åtgärder, som i sådant hänseende skulle finnas lämpliga, böra vara:

begränsning af bokens omfattning till hvad som vid den tid, då man önskar dess afslutning, kan vara fullt utredt och bestämdt;

införande af hvad som rör ett års förhållanden, men till följd af förestående begränsning ej kan blifva i det årets bok intaget, på det sätt i påföljande års bok, att det tydligen särskiljes från anteckningarne om det sistnämnda årets transaktioner och det oaktadt ej stör helgjutenheten af den bild, som hvarje års bok bör lemna öfver tillståndet vid årets början och vid dess slut samt öfver hvad som under året passerat; samt

öppet lemnadt tillfälle för bokföraren att under årets lopp utarbete de delar af bokföringen, som ej tillhöra sjelfva afslutningen eller äro af densamma beroende; varande i afseende på sättet för dessa åtgärders vidtagande åtskilliga med exempel belysta förslag uppgifna, men tillika såsom ett väsendtligt vilkor för ändamålets ernående framhållet, att bokföraren skall erhålla frihet från allt annat arbete och endast behöfva sysselsätta sig med sin bok. Medgäfves detta och finge han således ostörd året om egna sig åt bokföringen och den i sammanhang dermed stående redovisningen af förskotten, borde han mycket tidigare, än nu varit möjligt, kunna afsluta boken och alltså det af Riksdagen framställda syfte vara, för så vidt på bokföringen ankomme, tillgodosedt.

I afseende å den utredning af en del af frågan, hvarmed, såsom Revisorerne omförmålt, den för reglering af landtstatens löner m. m. tillsatta komité för närvarande är sysselsatt, har för Utskottet uppgifvits, att ett förslag i ämnet från komitéen snart nog vore att förvänta, och då Utskottet ej kan föreställa sig annat än att de förarbeten, som inom Statskontoret och Kongl. Kammarrätten möjligen ansetts erfor-

derliga, innan det af Kongl. Maj:t äskade utlåtande kunde afgifvas, numera torde vara undangjorda, så att med insändandet till Kongl. Maj:t af berörda utlåtande ej torde komma att särdeles dröja; alltså och då, med anledning af hvad sålunda förekommit, antagas kan, det frågan i hela dess omfattning inom kort blifver föremål för Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, har Utskottet velat detta
 för Riksdagen tillkännagifva.

§ 11.

(Rev.-ber. pag. 240.)

*Ang. afstemnan-
de till Revisio-
nerne af räkens-
skapssamman-
drag från de
öfika verken.*

Då större delen af berättelsen öfver verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning, utgöres af kortfattade, i tabellform uppställda redogörelser för allmänna verks och inrättningsars inkomster och utgifter under revisionsåret samt deras ställning vid början och vid slutet af samma år, och sammanfattningen och utskrifningen af dessa redogörelser sysselsätter under revisionstiden en stor del af Statsrevisionens kanslipersonal samt påtagligt vore att en betydlig minskning i denna personals arbete skulle åvägabringas, om vederbörande verk och inrättningar erhöles föreskrift att vid sina för Statsrevisionen afgifvande berättelser foga räkenskapsutdrag i den form, som för revisionsberättelserna antagits, då för Revisorernes kansli endast återstode att kontrollera, det dessa utdrag vore med räkenskaperna öfverensstämmande, hafva Revisorerne till Riksdagen hemställt, huruvida skäl funnes vara för handen att hos Kongl. Maj:t anhålla, det samtliga embetsverk och inrättningar måtte åläggas att vid de berättelser, som af dem för Statsrevisionen afgifvas, foga räkenskapsammandrag, affattade i samma form, som i berättelsen angående näst föregående Statsrevision begagnats; Och enär Utskottet för sin del funnit sig böra till alla delar gilla Revisorernes i berörda hänseenden gjorda framställning, föreslår Utskottet, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t måtte anbefalla vederbörande att vid de berättelser, som af dem för Statsrevisionen afgifvas, foga räkenskapsammandrag, affattade i samma form, som i berättelsen angående nästföregående Statsrevision begagnats.

Hvad Revisorerna i öfrigt anmält eller erinrat, har Utskottet funnit dels vara i afgifna förklaringar nöjaktigt besvaradt, dels ej varit af den vigt att, om än fullt tillfredsställande förklaring ej ingått, någon åtgärd från Riksdagens sida af förhållandet påkallats, dels ock slutligen ej från Utskottets sida erfordra yttrande.

Stockholm den 22 Februari 1875.

På Stats-Utskottets vägnar:

ARV. FR:SON POSSE.

Reservationer:

vid § 2 (angående Fångvårdsstyrelsen) af Herr Grefve *A. Mörner*;
 vid § 4 (angående länens landsböcker) af Herrar Friherre *J. Stjernblad*, Grefve *L. af Ugglas*, Friherre *C. Skogman*, Grefve *A. Mörner*, *F. Brusewitz*, *F. Hederstjerna*, *R. Montgomery Cederhielm*, *L. Nordenfelt*, Grefve *G. Sparre* och *J. Widén*;

vid § 10 (angående åtgärder för ett tidigare bokslut) af Herr *Carl Anders Larsson*: »Då den i 10:de punkten intagna förmodan om förberedande åtgärders vidtagande, från auktoriteternas sida, i verkligheten icke förefinnes, utan utgör från början till slut en uppenbar »ironi» mot de ifrågavarande embetsverken; så tager jag mig friheten fästa Riksdagens uppmärksamhet på nödvändigheten att vidtaga kraftigare åtgärder för vinnande af detta, på flera statsrevisioner upprepade, önskningsmål. — Revisorerna, som icke vågade misstänka de muntliga upplysningar som lemnades, saknade anledning att formulera anmärkningen på annat sätt än som berättelsen innehåller; men sedan handlingarne blifvit inom Stats-Utskottet tillgängliga, så ställer sig saken helt olika.

Af dessa handlingar framgår: Att Riksdagen i underdånig skrifvelse den 10 Maj 1871 anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla sådana åtgärder som ledde till räkenskapernas afslutande ett år förr än som hittills egt rum; att Kongl. Maj:t den 18 Oktober 1872 genom nå-

dig resolution anbefallt Statskontoret och Kammarrätten afgifva gemensamt underdånigt utlåtande öfver Riksdagens framställning i fråga om tidigare afslutning och revision af allmänna räkenskaper; att Kongl. Maj:t vid remissen bifogat en i Finans-departementet uppgjord promemoria rörande några åtgärder som ansetts kunna till befrämjande af ändamålet vidtagas; att dessa handlingar, som ankommit till Kammarrätten den 5 och der föredragits den 6 November 1872, hvarvid beslutats att handlingarne skulle till Statskontoret öfverlemnas, jemväl kommit detta embetsverk till handa den 8 i samma månad, och att Statskontorets alla hittills vidtagna åtgärder synas bestå deruti, att Kongl. remissen N:o 100 den 19 November 1872 remitterats till Riksbokslutskontorets utlåtande, på sätt en vid remissen fastsatt papperslapp utvisar. — Att Kongl. Maj:t fördröjt ärendet närmare ett och ett halft år, innan resolution derå meddelades, kan förklaras af de mångfaldiga skrivelser hvarmed regeringen öfverhopas; men att tvänne bland våra förnämsta embetsverk vågat, under mera än två hela år, trotsa Kongl. Maj:ts nådiga befallning, detta är i och för sig så anmärkningsvärdt, att man knappast vågar en gissning om det innersta motivet därför. — Att detta motiv icke kan vara sådant som vid revisionen muntligt meddelats, nemligen: nya formulärets för Förvaltningen af sjöärendena praktiska tillämpning samt komiténs för reglering af landtstatens löner m. m. väntade utlåtande, detta framgår af den nådiga remissen, ty Kongl. Maj:t har deruti icke nedlagt någon rätt för embetsverken att egenmäktigt försinka frågans lösning, utan ålagt dem att afgifva utlåtande öfver Riksdagens skrifvelse samt den dervid bifogade promemorian.

Det är med anledning häraf och på det att denna fråga må, snarast möjligt, bringas till ett önskvärdt slut, jag vågar vördsamt föreslå, att Riksdagen, med anledning af hvad numera upplýst blifvit, ville i underdånig skrifvelse anhålla det Kongl. Maj:t täcktes i nåder vidtaga de mera kraftiga åtgärder som må erfordras för att förmå ofvannämnda embetsverk att genast afgifva det af Kongl. Maj:t infortrade utlåtande, samt derefter företaga frågan till slutligt afgörande.»

Herr *E. af Klint* har begärt få antecknadt, att han inom Utskottet icke deltagit i behandlingen af 1—7 §§ af förevarande utlåtande.